

Omsorgskapital

– en social gnist hos unge fra mindre privilegerede boligområder

DAVID THORE GRAVESEN

VIA University College

Denne artikel fokuserer på begrebet omsorgskapital. Med udgangspunkt i et forskningsprojekt om sammenhængen imellem unges boligkvarter og deres uddannelsesvalg, illustrerer artiklen at unge, der har stiftet bekendtskab med mennesker i nød, både i deres egne familier og i deres boligområde, ofte vælger et socialt og pædagogisk sigte i deres uddannelsesvalg. I artiklen diskuteres sådanne valg som udtryk for omsorgskapital. De unges erfaringer kan veksles til symbolsk kapital, der respekteres og anerkendes i feltet for omsorg og pædagogisk arbejde. Artiklen fokuserer således på de potentialer, der findes hos unge fra mindre privilegerede områder – potentialer, der via socialt og pædagogisk arbejde kan hjælpe andre og styrke velfærdssamfundet.

”Jeg vil gerne give det, jeg har fået af mine pædagoger... det vil jeg gerne give igen.”

Nehir, pædagogstuderende

Bekymring er en almindelig komponent, når fokus er rettet imod unge i marginaliserede bydele eller ghettoprægede områder. Både i folkelige¹, politiske² og akademiske³ kredse er der interesse for de kulturer og dynamikker, der kan virke undergravende eller nedbrydende for samfundets institutioner, orden og sammenhængskraft. At social uro, kriminalitet og radikalisering nyder samfundets bevågenhed er vigtigt og nødvendigt. I denne artikel vil jeg dog foreslå et andet fokus. Jeg vil fokusere på de potentialer, der faktisk befinder sig i udsatte og marginaliserede byområder og illustrere, hvordan de kommer til udtryk i unges motiver, i deres ønsker for fremtiden og i deres udviklings- og deltagelsesmuligheder.

Det er velbelyst at børn og unge, der vokser op i mindre privilegerede kvarterer, udvikler nogle andre kompetencer end vi ser i mere privilegerede områder

(Gravesen 2013a, 2013b, Murning 2009, LO 2007). Vi ved også at de formelle kompetencer, som skal bruges i skole- og uddannelsessystemerne, ofte har bedre vækstmuligheder i mere privilegerede områder, hvor frekvensen af veluddannede forældre er højere. At forældres uddannelsesbaggrund er afgørende for børns succes i pædagogiske og uddannelsesmæssige sammenhænge er dokumenteret i mange forskningsarbejder (Pless 2009, Munk 2004, Hansen 1995, 1999, Andersen 2005, Ottosen et al. 2010) ligesom sammenhængen imellem høj uddannelse/indkomst og valg af bolig i mere privilegerede områder er det (Juul & Holme 2010, Juul 2010, Ottosen 2010, Kristensen og Larsen 2006). Alligevel vil jeg accentuere at der også er grund til optimisme i forhold til mindre privilegerede unges oplevelser og erfaringer i udsatte boligkvarterer. Sådanne oplevelser og erfaringer kanaliseres nemlig af mange ud i fremtidsdrømme og karrierevalg, som er både opbyggende for vores institutioner og kultiverende og nærende for det omsorgsarbejde, som en stor del af den danske samfundsmodel er bygget op omkring. Således virker udsatte unges valg og motiver ofte direkte bestyrkende for vores samfund.

Danmark er et velfærdssamfund, hvor omfordeling er en essentiel idé og hvor omsorg for den anden, kollektive processer og optagethed af dem, der ikke altid trives, er centrale anliggender (Andersen et al. 1993, Christensen 2003, Klausen 1999). De egenskaber, der skal til for at kunne udvikle og kultivere sådanne kompetencer, dvs. empati, indlevelse og omsorg, er i høj grad kompetencer, som faktisk udvikles og næres i områder, hvor der er en vis variation i populationen og i høj grad også, hvor børn og unge bliver eksponeret for mennesker, der af den ene eller den anden grund lider social nød. Og netop denne pointe er vældig betydningsfuld og heri gemmer sig et potentiale, der kan befrugte både de unge selv og samfundet generelt.

Det er oplagt, at der selvfølgelig også er børn og unge, der oplever en psykologisk belastning og social deroute igennem deres barndom, som er så graverende og invaliderende, at de på mange måder får svært ved at klare sig i tilværelsen og etablere sig i de formelle pædagogiske og uddannelsesmæssige kredse. Det er sådanne unge, der ofte tiltrækker opmærksomhed og skaber bekymring – og det selvfølgelig med god grund. Omvendt er der også en stor gruppe, for hvem livet udspiller sig, som det gør for de fleste andre unge mennesker. De har erfaringer, ideer og fremtidsdrømme, som er præget af det sociale miljø, de er omgivet af – og de har lyst til at håndtere de udfordringer, de oplever i deres sociale sammenhænge og omgivende kulturelle miljøer. Og når der netop er sociale problemer i den

omgivende kultur, bliver det for mange magtpåliggende at bidrage til løsningen af sådanne problemer og i forlængelse heraf skabe en professionel karriere omkring tilsvarende hjælpe- eller omsorgsarbejde. I et velfærdssamfund som det danske er der rige muligheder for at udvikle og raffinere sådanne kompetencer. Med tanke på vores pædagogiske uddannelser, vores socialrådgiveruddannelse og vores læreruddannelse er der en tradition for professionelt socialt og pædagogisk arbejde, som på mange måder matcher de varierede sociale oplevelser, som unge fra differentierede eller mere udsatte boligkvarterer høster igennem opvæksten.

Sigtet med artiklen er dobbelt; a) at præsentere begrebet omsorgskapital som et potentiale i ungdoms-/uddannelsesforskningen, og b) at bidrage til den fortsatte samfundsteoretiske diskussion af kapitalbegrebets relevans og position i forhold til at formulere adækvate spørgsmål, analyser og svar.

Artiklens teoretiske og empiriske afsæt

Det bykvarter børn og unge vokser op i, præger deres oplevelser og erfaringer og får indflydelse på deres måde at orientere sig på, deres verdensanskuelse og deres syn på sig selv. Og det naturligvis uanset om der er tale om børn og unge fra udsatte områder eller fra mere privilegerede kvarterer. Artiklens teoretiske perspektiv er overordnet knyttet til den franske sociolog Pierre Bourdieus kapitalbegreb, som i analysen af det empiriske materiale knyttes til omsorgsbegrebet. Hertil præsenteres en række teoretiske forståelser, som vedrører sammenhængen imellem sted og identitet.

I artiklen vil jeg illustrere pointerne igennem en række empiriske eksempler fra forskning, jeg har gennemført omkring unges uddannelsesvalg og boligkvarterets betydning i den forbindelse. Resultaterne indikerer, at unges valg og attituder ud i samfundslivet er stærkt influeret af de erfaringer og oplevelser, de får igennem deres opvækst. En central pointe er her, at en opvækst ikke kun føres eller gennemleves inden for familiens fire vægge, men i høj grad er et bredere territorielt anliggende, som rækker ud over hjemmet og den tidlige, primære socialisering, der udspiller sig der. Fra psykologisk hold (Bowlby 1994, Sommer 1996, Stern 2005) ved vi, at den primære udvikling, herunder kontakten med de nære omsorgspersoner i familien og hjemmet, er helt central for børn og unges psykologiske udvikling og den sociale ballast de anvender, når de senere hen indgår i sociale relationer. Men med alderen og modenheden, med barndommen, institutionaliseringen og skolegangen, bliver

kontakten og relationen til forskellige institutionelle sammenhænge, samt kontakten til mere uformelle sammenhænge og relationer til jævnaldrende (Frønes 1999, 2011) i det boligkvarter (Corsaro 2011) og det sociale miljø man vokser op i, mere og mere betydningsfuldt for børn og unges udvikling, socialisering og dannelse.

Vokser man op i et privilegeret område, hvor forældrene har lange uddannelser og erhverv, der giver høj kulturel status og/eller høj økonomisk indkomst, så vil det i de fleste tilfælde have en afsmittende effekt på børn og unge i det område, sådan at de også vil klare sig godt i skolen, få gode resultater i ungdomsuddannelserne og vælge en vej, der sikrer anerkendelse og legitimitet i tilværelsen. Men vokser man op i et mindre privilegeret område, kan vejene ind i de formelle uddannelses-systemer være sværere og de oplevelser de unge høster, når de indgår i institutionelle sammenhænge og pædagogiske kredse, kan forekomme mere udfordrende, komplicerede og for nogen endda invaliderende. På trods af sådanne mulige forhindringer, er det faktisk netop ofte oplevelserne i de udsatte områder, der giver unge derfra kraften og motivationen til at komme videre. Således bliver ballasten fra det (nære) hjemlige og (det bredere) territorielle sociale miljø den drivkraft, som de unge profiterer af – eller i bourdieusk terminologi; den kapital de veksler til symbolsk kapital og høster anerkendelse på. I artiklen vil jeg fremdrage en række eksempler på unge, der netop nyder godt af en sådan drivkraft – en slags social gnist, der bringer dem vidt.

Når vi når dertil, skal vi således høre mere til Nehir og tilmed stifte bekendtskab med Erhan, Habeeba og Munir, der alle, men på hver deres måde, bidrager til vedligeholdelsen og udviklingen af det velfærdssamfund, som trods forskelle i politiske anskuelser, nyder rimelig opbakning i den danske befolkning. En måde at skærpe en pointe på kan være igennem sammenligninger. I analysen af Nehirs, Erhans, Habeebas og Munirs udsagn vil jeg derfor også inddrage en række informanter fra de mere privilegerede skoledistrikter i undersøgelsen.

Først skal det dog vedrøre begreberne kapital og omsorg.

Om kapitaler og omsorg

Pierre Bourdieus kapitalbegreb er komponeret omkring tre fremtrædelsesformer; økonomisk kapital, kulturel kapital og social kapital (Bourdieu og Wacquant 1996). Hvor økonomisk kapital vedrører materielle ressourcer og kendskab til penge-

mæssige spilleregler, angår kulturel kapital bl.a. kultiveret sprogbrug, uddannelsesbaggrund og kendskab til den (fin)kulturelle verden. Endelig vedrører social kapital slægtskabsbånd, adgang til sociale netværk og venskaber. Symbolsk kapital er en fjerde (mere overordnet) kapitalform, som kan forstås som ry, prestige eller anerkendelse. Kapitaler kan transformeres til symbolsk kapital, når disse accepteres og anerkendes som værdifulde i et felt eller en social sammenhæng. Ifølge Bourdieu udvikler individet en særlig habitus i løbet af sin opvækst, og det sker netop på baggrund af de kapitalformer, det får overleveret og videreudvikler. Bourdieus begreber kan bidrage til en teoretisk forståelse af, hvordan livsstil, præferencer, valg, indflydelse og anerkendelse i tilværelsen konstituerer sig, og hvilke muligheder den enkelte har for at begå sig, deltage i og udfordre de udvekslinger og sociale spil, der foregår i netop deres sociale miljø – eller felt, som Bourdieu udtrykker det. I artiklens analytiske dele knyttes kapitalbegrebet som nævnt til omsorgsbegrebet.

Ida Schwartz (2001) definerer omsorg som noget, der udvikler selvstændighed, samhørighed, mestring og mening. Herudover sonderer hun imellem tre niveauer af omsorg, hhv. behovsomsorg, udviklingsomsorg og opdragelsesomsorg. Behovsomsorg bidrager til at barnets væsentlige og umiddelbare behov bliver tilfredsstillet på de for barnet hensigtsmæssige tidspunkter. Udviklingsomsorg karakteriserer Schwartz, som det der bidrager til at barnet udvikler sig socialt, psykosocialt, kognitivt og motorisk. Endelig definerer Schwartz opdragelsesomsorg, som det der bidrager til at barnet gennem egne virksomheder og socialt accepterede måder bliver i stand til at tilfredsstille socialt accepterede behov. Opdragelsesomsorg bidrager til at barnet klarer at integrere sig og forvalte sin udvikling, så det på sigt kan realisere et meningsfuldt liv i sin omgivende kultur og i det omgivende samfund.

Begrebet omsorgskapital i forskningslitteraturen

Sammenkoblingen af omsorgs- og kapitalbegrebet er ikke ny, om end det ikke er særlig velbeskrevet i forskningslitteraturen. Et par eksempler skal dog fremhæves. Ulla Habermann (Habermann 2014, Habermann & Ottesen 2004) diskuterer begrebet i en redegørelse for mænds og kvinders rolle i idræts- og foreningsarbejde, og hvordan de to køn adskiller sig i deres bidrag til det frivillige arbejde. Habermanns pointe er at kvinder i højere grad praktiserer omsorgskapital – dvs. fokuserer på sociale relationer og det nære, mens mænd oftere forpligter sig på organisation og ledelse i det frivillige arbejde. Marianne Brodersen (2009) anvender begrebet i en diskussion af,

hvordan velfærdsarbejderen har udviklet sig. Brodersens pointe er, at der er sket en bevægelse fra den klassiske figur, der arbejder på baggrund af en moralsk pligt forbundet med næstekærlighed og uegennytte, dvs. én der praktiserer *omsorgskapital*, til en type velfærdsarbejder, der mere opererer på baggrund af en såkaldt *forvaltningskapital*, dvs. én der henviser til viden, rationalitet og organisation som rettesnor for velfærdsarbejdet. Lignende pointer berører Ole Jacob Thomassen (2013), når han i sin doktorafhandling analyserer omsorgskapitalens værdi over for andre kapitaler i det professionelle arbejde i sygehusregi. Thomassen konkluderer, at traditionelle fagprofessionelle kapitaltyper, som f.eks. omsorgskapital, presses af såkaldte bureaukratiske kapitaltyper, der vinder ind, fordi det praktiske arbejde i højere grad dikteres af bureaukratiske styringslogikker. På den baggrund argumenterer Thomassen, at der sker en devaluering af omsorgskapitalen.

Som det fremgår af ovenstående eksempler på brugen af begrebet omsorgskapital, udspringer ingen af disse fra ungdomsforskningen, ligesom ingen af dem angår det fokus, der formuleres i denne artikel. Og som respons på fokuspunkterne i de tre nævnte arbejder er det ikke de samme konfliktflader jeg ser i mit arbejde. Som vi skal se igennem artiklen, indikerer fordelingen af køn i forhold til mine kvalitative data ikke, at omsorgskapital primært er for kvindelige informanter, som i Habermanns arbejde. I mit materiale viser informanterne Munir og Erhan sig begge som repræsentanter for en maskulin variant af omsorgskapitalen. Brodersens og Thomassens fokus på omsorgskapital over for forvaltningskapital eller bureaukratisk styringslogik synes ej heller så centralt i mit arbejde. Her er det nærmere skismaet imellem unge, der på den ene eller anden måde har oplevet social nød (til dels i deres egne, nære relationer, til dels i deres omgivende skole- og boligmiljø) og unge, der stort set aldrig i løbet af opvæksten er stødt på sociale problemer i deres kulturelle kreds af mere privilegerede familiemedlemmer, skolekammerater og naboer. Mere om dette senere.

Om sted, identitet og nærmiljøeffekter

Sammenhæng imellem sted og identitet er flittigt behandlet i samfundsforskningen. Lige siden amerikanske bysociologer som Robert Park, Ernest Burgess (Park 1915, Park & Burgess 1967) og Louis Wirth (1938), og europæiske kolleger som Max Weber (1978), Georg Simmel (1998) og Emile Durkheim (2000) begyndte at interessere sig for storbyens dynamik og det moderne menneskes tilværelse i skiftet fra

en rural til en urban virkelighed, har det ikke skortet på konceptualiseringer og diskussioner af, hvordan stedet og bylivet påvirker den enkelte. Med det epokale skift fra det moderne samfund til senmoderniteten har mere nutidige sociologer endda afskrevet stedet sin signifikante relevans i formuleringer om menneskelivet som mere præget af fart (Virillio 1986, 2009), bevægelse (Sennett 1974/1976, 1990) og adskillelse af tid og rum (Giddens 1994, 1996). Empiriske forskere fastholder dog stedets betydning for menneskers hverdagsliv og i det næste vil jeg præsentere en række eksempler herpå.

Med bl.a. kolonihaver som eksempel på særligt afgrænsede steder, analyserer David Crouch (1994) hvordan særlige kulturelle vaner, symboler og værdier går i ét med stedets materialitet. I det særlige rum gælder bestemte regler, og det at gøre brug af rummet er at deltage i en særlig kulturel praksis, som hører stedet til. Om end territorier ofte er afgrænsede, som i kolonihave-eksemplet, så er grænserne også gennemtrængelige, fleksible og skiftende. Dette gælder også for andre former for bykvarterer. Crouch forstår således territorier som ”*begrænsede steder, hvor folk oplever en vis grad af fælles kulturel identitet eller kulturel kapital*” (ibid.: 59), som altså dog med tid forhandles og forandres. Crouch har øje for både det lokale og subjektive niveau, men konstaterer også at steder påvirkes af overordnede samfundsmæssige og strukturelle betingelser. Strukturelle betingelser i form af økonomiske og uddannelsesmæssige forskelle imellem befolkningsgrupper og hvordan sådanne forskelle manifesterer sig rumligt i tilstande af segregation, er også Stine Thidemann Fabers (Faber et al. 2008, 2012) interesse. På baggrund af bl.a. studier af den gamle industriby Aalborg, konstaterer Faber et al. at objektive forskelle modsvares af mentale forskelle imellem befolkningsgrupperne, og at forskelle i mange tilfælde kan betragtes som symbolske kampe, der indeholder normativt betingede distanceringer og adskillelse. Såvel Crouch som Faber et al. knytter således identitet, kulturelle rutiner og sociale forskelle til steder, og lignende pointer interesserer Kirsten Simonsen (1993) sig for, når hun på baggrund af omfattende empiriske studier i et Københavnsk bykvarter, betoner individers geografiske kontekst som vældigt afgørende for deres livsforløb. Ifølge Simonsen danner opvæksten i et bestemt kvarter basis for en tilhørsfølelse til stedet og en særlig social tilknytning til de naboer og slægtninge, der findes der. For de mange er familien, hjemmet og det lokale tilhør således elementer, der sikrer social reproduktion og stabilisering, og det er tilmed igennem opvæksten i kvarteret, at individet indføres i klasserelationer – netop via de bredere sociale sammenhænge og kulturelle rutiner, der manifesterer sig rumligt og stedligt – ganske som

også pointeret af Crouch og Faber et al. Pierre Bourdieus reflektive sociologi baserer sig på en relationel forståelse (Bourdieu, Chamboredon & Passeron 1991, Bourdieu 2004, Bourdieu & Wacquant 1996), der også interesserer sig for sociale og kulturelle forskelle imellem befolkningsgrupper. Ifølge Bourdieu fordeler kapitaler, dvs. ressourcer og goder, sig i bykvartererne homologt til de klasseforskelle der findes i det sociale rum. Og sådanne objektive eller materielle forskelle installerer sig ifølge Bourdieu også i grupperes mentale strukturer, hvilket betyder, at forskellige befolkningsgrupper, fordelt i forskellige bykvarterer med forskellige ressourcer, opfatter og forstår deres tilværelse og omverden forskelligt. De forskellige sociale vilkår og dynamikker er således både installeret rumligt og mentalt, hvilket betyder, at forskellene og adskillelsen hele tiden virker stabiliserende og endda selvforstærkende. På den baggrund diskuterer Bourdieu *det kulturelle pres*, der foregår i boligområder, hvor grupper med fælles præferencer, kapitalsammensætning og -volumen er samlet og således *forstærker* disse kollektive, habituelle orienteringer (Bourdieu 1999). Bourdieus insisteren på, at objektive strukturer må forstås homologt til mentale dispositioner, inspirerer analysen i denne artikel, idet spørgsmålet netop, er, hvilken betydning opvæksten i et samlet sæt af sociale omstændigheder i et boligkvarter har for den enkelte unges mentale anskuelse – her med særligt fokus på uddannelses- og karrierepositioneringer.

I en nordamerikansk kontekst er der rig tradition for studier af *neighbourhood effects* (nærmiljøeffekter), men resultater er langt fra entydige. David Harding (2010) og Mario Small (2004) konkluderer, at svarene på klassiske spørgsmål om kvarterets påvirkning på bl.a. beboeres uddannelse, sundhed og beskæftigelse fremstår uklare eller endda ubesvarede. Harding (2010) pointerer, at dokumentation for nærmiljøeffekter i forhold til ungdomsuddannelse og teenagegraviditeter er ganske robust, og Small konstaterer, at de fleste eksperter er «*overbevist om, at fattige boligområder uafhængigt påvirker folk i en række af de forhold, vi bekymrer os om*» [min oversættelse] (Small 2004: 3). Small understreger dog vigtigheden af at se nærmere på de sociale mekanismer, der er afgørende, og således fokusere på interessen for, *hvordan* nærmiljøeffekter virker – et spørgsmål, det har vist sig vanskeligt at besvare. I en nordisk kontekst konkluderer Ingar Brattbakk (2014), på baggrund af kvantitative studier i Norge, at sted-relaterede faktorer *har* betydning for unges positioneringer i uddannelsessystemet. Mest (negativ) effekt findes i områder med lav uddannelsesbaggrund, hvilket Brattbakk tilskriver spørgsmålet om den sociale læring, der finder sted igennem normer, værdier og rollemodeller. Lars Brännström

(2004) pointerer på baggrund af egne kvantitative studier af nærmiljøeffekter i en svensk kontekst, at der ikke er robust belæg for at boligkvarteret har signifikant indflydelse på menneskers ønsker og fremtidige livsmuligheder. På trods af sine egne fund udelukker Brännström dog ikke, at nærmiljøet kan have betydning. Brännström pointerer i forlængelse heraf, at kontekst og epoke er væsentlige faktorer, og at der jo i mange forhold er betydelige forskelle på en social velfærdsstat som den svenske og den mere markedsliberale model, som vi kender fra USA. En spændende pointe i Brännströms afsluttende refleksion er, at hvis vi ønsker at åbne boligkvarterets sorte boks og bedre forstå, hvordan nærmiljøeffekter kan have kvalitativ betydning for beboere, så vil kvalitative tilgange suppleret med kvantitative data være tilrådelige. De kvalitative analyser i denne artikel kan betragtes som respons på sådanne opfordringer.

Om undersøgelsen – epistemologi og metodik

I min forskning er der rigelige indikationer på, at stedet og det lokale miljø er en betydningsfuld faktor i unges tilværelse. Ud fra spørgsmålet om hvilken betydning opvæksten og den varige tilknytning til et bestemt boligkvarter har for unges uddannelsesvalg, interviewede jeg i forbindelse med min ph.d.-afhandling 24 unge i 20-års alderen. Jeg rekrutterede⁴ de 24 informanter fra tre forskellige skoledistrikter i Aarhus, Danmarks andenstørste by. På baggrund af en foregående strukturel og statistisk analyse af postdistrikterne⁵ og samtlige skoledistrikter⁶ i Aarhus Kommune, udvalgte jeg tre skoledistrikter, der fremstår forskellige på bl.a. økonomiske, uddannelsesmæssige, boligmæssige, etniske og sociale indikatorer. Udvælgelsen af de tre skoledistrikter foretog jeg i forlængelse af min epistemologiske ambition om netop at *studere forskelle* (Bourdieu, Chamboredon & Passeron 1991, Bourdieu 2004, Bourdieu & Wacquant 1996), og den foregående statistiske analyse af post- og skoledistrikterne tjente ligeledes det Bourdieu-inspirerede formål at bidrage til «konstruktionen» af den sociale kontekst, som de tre grupper af informanter er situeret i og således taler ud fra (Bourdieu, Chamboredon & Passeron 1991, Bourdieu 2007, Callewaert 2007a). Valget faldt på nedenstående tre skoledistrikter, som jeg i udvalgte statistiske overskrifter vil karakterisere, så en række centrale strukturelle forskelle i de tre skoledistrikters samlede populationer træder frem:

- Strandskoledistriktet: høje indkomster, stærke uddannelsesbaggrunde, 80% ejerboliger, 14% enlige forsørgere, 5% indvandrere/efterkommere, 7% af befolkningen over 16 år er ikke i arbejde/står udenfor arbejdsstyrken.
- Katrinebjergskoledistriktet: Relativt lavere indkomster, svagere uddannelsesbaggrunde, 30% ejerboliger, 24% enlige forsørgere, 14% indvandrere/efterkommere, 18% af befolkningen over 16 år er ikke i arbejde/står udenfor arbejdsstyrken.
- Tovshøjskoledistriktet: lave indkomster, svage uddannelsesbaggrunde, 4% ejerboliger, 43% enlige forsørgere, 65% indvandrere/efterkommere, 33% af befolkningen over 16 år er ikke i arbejde/står udenfor arbejdsstyrken.

For at operationalisere interviewundersøgelsen og underbygge det overordnede forskningsspørgsmål med en række mere håndgribelige undertemaer, der kunne komme i spil i de konkrete interviewsituationer, formulerede jeg en række overordnede temaer, der efterfølgende bidrog til udviklingen af den egentlige interviewguide med dens myriader af helt konkrete dagligdags-spørgsmål. Temaerne fulgte en kronologisk interesse for informanternes biografi, idet interviewene var anlagt som livshistorie-interviews (Bertaux 1981, Bertaux & Kohli 1984, Callewaert 2007b, Goodson & Adair 2007).

- Hvilke erfaringer har informanterne gjort sig i familiesammenhænge og hvilke kapitaler er overleveret her?
- Hvilke erfaringer har informanterne gjort sig i skolesammenhænge, såvel grundskole som ungdomsuddannelser?
- Hvilke erfaringer har informanterne gjort sig i deres respektive boligkvarterer og hvordan oplever de interaktion i de mere uformelle kontakter med jævnaldrende her?
- Hvordan oplever informanterne «det at være ung» og på hvilke måder føler de sig evt. udfordret i eller af denne periode?
- Hvilke karriereønsker har de og hvilke uddannelsesvalg foretager de?

Interviewene foregik som semistrukturerede samtaler (Kvale 1997, Spradley 1979) på baggrund af en interviewguide. Guiden sikrede en vis konsistens i de berørte perspektiver og bidrog således til muligheden for at drage sammenligninger og opdage sociale forskelle i det empiriske materiale, jf. den ovenfor nævnte epistemologiske ambition.

”Det er søskende, der passer søskende”

I dette afsnit vil jeg analysere en række empiriske udsagn fra unge fra Tovshøjskole-distriktet⁷. De unge knytter deres fortællinger om oplevelser i hjemmet, skolen og i det omgivende miljø i boligkvarteret sammen med deres ambitioner for fremtiden. På den måde skaber mange af informanterne fra det mindst privilegerede område meget sammenhængende fortællinger der, som vi skal se, rummer mange samfundsopbyggelige potentialer. Først skal vi møde Nehir, der læser til pædagog. Her fortæller hun om oplevelser i opvækstkvarteret:

”...der er mange familier derude, der har det svært. Og når du kigger på Gellerup, som helhed, så er det ikke voksne, der opdrager børn, det er børn, der opdrager børn, fordi der er så mange børn og der er så få voksne. Så det er søskende, der passer søskende. Du kan sagtens sende et børnehavebarn med en 1. klasses skoleelev, så inden hun går i skole, så smider hun lige lillebror i børnehave (...) ...det er ikke dem, der skal have rollen som forældre. Det er jo derfor, man ender i lort, fordi man ikke har haft en primær person, der har kunnet give noget, man ligesom kan have med i livet. Og når man har ustabile forældre, så tror jeg heller ikke... man er virkelig en stærk mønsterbryder, hvis man kan vokse op og komme ud i uddannelseslivet og arbejdslivet med belastede forældre. Der er få, der klarer sig, men det er også, hvis de har en primær person, de ligesom har fået noget fra (...). Der er simpelthen for mange børn, der har gået rundt uden forældre...”

Det er tydeligt, at Nehir er drevet af en empatisk nerve, når hun taler om de mange børn, der ifølge hendes udsagn er overladt til sig selv og hinanden. Nehir fortæller endvidere, at boligkvarteret er præget af uro, at der ofte er knivstikkeri og at der for nylig udspillede sig en skudepisode på gaden uden for hendes lejlighed. Nedenfor fortæller Nehir, hvorfor hun har valgt pædagoguddannelsen:

”Jeg vil gerne give det, jeg har fået af mine pædagoger... det vil jeg gerne give igen. Jeg føler, man skylder det til de børn, der bor derude, fordi det er svært. Der er mange unge, der har det svært. Jeg synes, at hvis der er nogen, der er uddannede og de har nogen at se op til... det synes jeg, er vigtigt derude (...). Man ved jo godt, hvad de fleste af de børn går igennem og man... de står nogenlunde overfor de samme problematikker, man selv har stået i, da man var barn og ung – som teenager, så...”

Inspirationen til uddannelsesvalget kommer således *både* fra Nehirs egen kontakt med signifikante pædagoger *og* fra hendes oplevelser af sociale problematikker i nærmiljøet. Det har dog ikke været uden udfordringer for Nehir at komme ind på pædagoguddannelsen, idet hun ikke har en gymnasial ungdomsuddannelse. Hun fik dispensation for dette, da hun gennemførte et 1-årigt ”brobygger-kursus”, som er konstrueret til tosprogede, der gerne vil starte på pædagogstudiet. Hendes ambition er *at give tilbage*, drage omsorg for børn og unge og derved bidrage til håndtering af de udfordringer, som afsavn og trange kår bevirker.

Også Munir oplever udfordringer i det lokale miljø omkring Tovshøjskole-distriktet. Hertil har familielivet og ikke mindst oplevelserne i skolesammenhænge konfronteret Munir med mange brud, skuffelser og nederlag. Mange skoleskift kendetegner hans skolegang og placeringen i forskellige slags specialklasser har gjort dybt indtryk:

”...det var overhovedet ikke sjovt dengang, for der følte jeg mig bare som en – ja, der følte jeg mig bare som en dum person, for jeg blev jo adskilt, ik’. Og mine klassekammerater dengang, de fik lov til at rejse på skitur. Jeg har ikke været på skitur nogen sinde i mit liv... (...) Jeg har det stadig i mit hjerte – fordi at jeg ikke fik lov af min klasselærer. Vi havde fået ny klasselærer dengang, det var sådan en meget striks én faktisk, i 8. klasse (...). Han var ikke så glad for mig. Jeg gik også og spillede smart overfor ham; ’hey, du skal ikke blande dig’ og sådan nogen ting, og så skulle de nemlig rejse og jeg fik ikke lov til det... (...) jeg skulle bare blive i den der specialklasse. Hvad skal jeg lave der? Hvad skal jeg lave? Der skal jeg bare stå sammen med en lærer og andre dumme personer. Jeg følte mig ikke selv dum dengang, men det var jeg – ikke fordi at jeg ikke var dum, for det var jeg, men om jeg ikke fortjente den rejse, det er en hel anden ting...”

Også overgangen til ungdomsuddannelse volder Munir problemer og drømmen om at starte på en erhvervsuddannelse eller det tekniske gymnasium realiseres ikke. Munir fortæller, at mange af hans kammerater fra det lokale miljø oplevede lignende udfordringer i deres skolegang, og at han nu som voksen ser det samme udspille sig for mange børn og unge i kvarteret. Munirs manglende formelle uddannelse (udover grundskolen) afholder ham dog ikke fra at bruge sine kræfter på at håndtere lokal-miljøets udfordringer. Igennem sin interesse for computere og programmering tilbyder han børn og unge at deltage i forskellige aktiviteter i en mindre lokalitet i kvarteret:

”De unge, der render rundt og stjæler og laver indbrud og alt muligt shit og lort... jeg kan godt sige dig siden dengang (...), der har de været rigtig glade for at komme op til mig og så sidde og hygge sig (...). Det handler om at få nogle mere fornuftige og mere målrettede unge, der ved, hvad de skal senere hen.”

Munir forklarer, at han selv har været ”*en uartig dreng*”, og at han kender livet på gaden, hvor kriminalitet, hashrygning og ballade er almindelige komponenter i hverdagslivet blandt grupper af kvarterets børn og unge.

Om omsorg som kapital

Som det fremgår af fortællingerne fra Nehir og Munir, nærer de begge omsorg for kvarteret og de børn og unge, der her hver dag udfordres af sociale problemstillinger i deres familier, skole og nærmiljø. Og faktisk er det denne omsorg, de baserer deres daglige aktiviteter omkring. For Nehirs vedkommende indenfor formelle uddannelsesrammer, for Munirs vedkommende udenfor.

Husker vi tilbage på Ida Schwartz’ definition af omsorgsbegrebet, vil vi se, at Nehirs og Munirs fortællinger på forskellig vis berører både behovs-, udviklings- og opdragelsesomsorg. Den manglende forældrestøtte, som Nehir betoner – børnene der passer hinanden og følger hinanden i børnehaven – udtrykker på iøjefaldende vis grupper af børn, der lider svigt i forhold til behovsomsorg; den daglige støtte og hjælp, som forældre og signifikante voksne kan levere. Både for de mindre børn, der skal passes af større søskende, og for de større søskende, der påtager sig ansvaret for de små, synes det oplagt, at også udviklingsomsorgen kan være truet. Den sociale, psykologiske og kognitive støtte, som almindeligt stimulerede børn får hos deres forældre, er i sagens natur svækket her. Og endelig kan mangel på behovs- og udviklingsomsorg få betydning for disse børns mulighed for at udvikle den selvstændighed og mestringsevne, som er nødvendig for at navigere på en adækvat og hensigtsmæssig måde i den lokale kultur og i den bredere samfundskreds. Også Munirs fortælling udtrykker fortrolighed med de tre omsorgsformer. Når børn og unge kommer til Munir og ”hygger sig”, så får de stillet et umiddelbart behov for kontakt, samvær og dialog, hvilket udvikler dem socialt. Aktiviteterne, som de laver sammen, bidrager til den kognitive udvikling og i den forstand praktiserer Munir også udviklingsomsorg. Den mere brede form, opdragelsesomsorgen, er Munir også bevidst om vigtigheden af, når han konstaterer, at det handler om at hjælpe til med

at ”få nogle mere fornuftige og mere målrettede unge, der ved, hvad de skal senere hen”. Med andre ord; unge, der kan forvalte deres egen udvikling og realisere mening, som Schwartz udtrykker det.

Det er oplagt, at Nehir og Munir, ligesom de andre informanter fra Tovshøj-skoledistriktet, har oplevet mange udfordringer i forbindelse med familielivet, skolegangen og i det lokale miljø, hvilket betyder, at deres opbygning af kulturel kapital, forstået som formelle uddannelseskompetencer, har haft svære betingelser. Men som vi ser, har de imidlertid udviklet en indsigt og indlevelse i de sociale problemstillinger i kvarteret, som de faktisk kapitaliserer på. Med andre ord; deres omsorgspraksisser får betydning og værdi, ikke bare for dem selv, men også for andre i deres respektive sociale felter. I den forstand kan ressourcerne betragtes som omsorgskapital, fordi de på forskellig vis, f.eks. for Nehir i den formelle uddannelsesramme og for Munir i det uformelle hverdagsliv, viser sig omsættelige som symbolsk kapital, dvs. som noget der respekteres og anerkendes i et socialt miljø.

Det samme gælder for Habeeba og Erhan. Habeeba har taget erhvervsuddannelsen til social- og sundhedshjælper og fortæller, at hun finder stor tilfredsstillelse i at hjælpe mennesker i deres sociale netværk. ”Du har en rigtig god samvittighed med dig selv, når du hjælper dem. Du føler virkelig, du har gjort noget stort”, ræsonnerer Habeeba og fortæller, at hun med tiden vil tage social- og sundhedsassistentuddannelsen og måske derefter sygeplejerskeuddannelsen. Habeebas fortælling er præget af voldsomme fortællinger om mistriksel og sociale problemer både internt i familien og i det omgivende sociale miljø omkring Tovshøjskolen.

Også Erhan responderer på den sociale dynamik i kvarteret omkring Tovshøjskolen, når han fortæller om, hvorfor han har valgt læreruddannelsen. Kvarteret var præget af misbrug, uro og mange ressourcestærke familier, der flyttede væk. Før 8. klasse interesserede Erhan sig ikke for skolearbejdet. Han fortæller, at han og kammeraterne drev rundt i kvarterets gader og at de i skolen kom og gik, som det passede dem. De i artiklen indledningsvist skitserede teoretiske pointer vedrørende sammenhængen imellem sted og identitet, forekommer relevante her. Erhan og hans kammerater inkarnerer netop en *fælles kulturel identitet*, jf. Crouch (1994), når de i det hverdagslige liv praktiserer småkriminalitet og ballade. Og det er netop *det kulturelle pres* i det territoriale miljø, jf. Bourdieu (1999), som det lykkes Erhan at frigøre sig fra, når han i løbet af 8. klasse møder en dansklærer, der får stor betydning for hans videre skolekarriere. Hun indleder dialog med Erhans forældre og viser tillid til Erhans evner og motivation. Med dette skub skifter Erhan kurs imod en

forståelse af, at skolearbejdet er forudsætningen for videre adgang i uddannelses-systemet. Vejen til læreruddannelsen går over en HF⁸, der fagligt udfordrer Erhan. Hos forældrene kan han ikke hente hjælp til skolearbejdet, og ifølge eget udsagn må han således arbejde ”*dobbelt*”, når det kommer til lektier og afleveringer. På læreruddannelsen har Erhan valgt dansk som linjefag. Dette giver ham mulighed for selv at blive dansklærer og således, som vi så det hos Nehir, at give noget af det tilbage, han selv modtog og nød godt af i sin folkeskoletid. Erhan er også engageret i frivilligt integrationsarbejde, og også her arbejder han med udsatte børn og unge i udsatte boligområder. Såvel i dette arbejde som i uddannelsen er Erhans motivation således baseret på ønsket om at hjælpe og yde omsorg for andre, der ligesom han selv, er og har været eksponeret for sociale udfordringer i deres sociale miljø.

Unge fra mere privilegerede boligkvarterer

I dette afsnit vil jeg kort og overordnet præsentere informanter fra de to andre skole-distrikter, der indgår i mit forskningsprojekt. Her viser sig anderledes prioriteringer. For informanter fra Katrinebjergskoledistriktet (det mere differentierede boligkvarter) gælder det, at også de på varierede måder har stiftet bekendtskab med sociale problemer og andre menneskers mistroivsel. Dog har disse informanter nydt større stabilitet og støtte i deres egne familier, hvilket har givet dem bedre ballast i forhold til skolearbejdet og fritidsaktiviteter. Disse unge har således udviklet faglige ressourcer, der giver dem mulighed for at forfølge egne faglige interesser i uddannelsesvalgene. Dog gælder det, at disse faglige interesser ofte kanaliseres over i sociale eller pædagogiske sammenhænge. Eksempler er Lotte, der vælger at læse engelsk på universitet, og Janus, der vælger at blive idrætspædagog. Begge tager de udgangspunkt i faglige ressourcer og interesser – for Lottes vedkommende i forhold til sprog og litteratur, for Janus’ vedkommende i forhold til sport og interessen for outdoor-aktiviteter. Begge forklarer således deres valg som forankret i disse interesser, men også som foranlediget af deres oplevelser af forskellige grupper af børn og unge, både internt, men også i omegnen af deres eget skoledistrikt, der på den ene eller den anden måde har været udfordret sociale og fagligt. Lotte vil gerne være engelsklærer på en ungdomsuddannelse og hjælpe elever, der har brug for et løft, og Janus fortæller, med henvisning til egne oplevelser i og i nærheden af sit eget opvækst-kvarter, at han gerne vil arbejde med kriminelle unge, der har brug for hjælp.

For informanter fra Strandskoledistriktet gælder, at de er vokset op i et boligkvarter med en distingveret scholé (Bourdieu 2004, Bourdieu & Passeron 2006), dvs. et uddannelseskulturelt overskud samt rigelige økonomiske ressourcer, der har givet privilegeret adgang til muligheder og aktiviteter, der udover den almindelige skolegang yderligere har kultiveret deres faglige ressourcer og (fritids)interesser. Disse betingelser, sammenholdt med et socialt miljø uden nævneværdige sociale problemer, gør, at disse unges uddannelsesvalg ikke er knyttet til en social motivation om hjælp og omsorg. Eksempler er Sasja og Jeppe. Sasja vil gerne være filmproducer og satser på at læse medievidenskab på universitetet. Jeppe vil gerne være arkitekt og er ved at forberede sig til optagelsesprøven på arkitektskolen. Begge beskriver de opvækstkvarteret som idyllisk, trygt og sikkert. Og begge fortæller de om den store opbakning til skolearbejdet derhjemmefra. Hverken Sasja eller Jepses fortællinger bærer præg af, at de har mødt eller er blevet konfronteret med mennesker i nød igennem opvæksten – og dette fund er generelt for gruppen af informanter fra dette skoledistrikt. Der er således tale om helt andre prioriteringer hos informanterne fra området omkring Strandskolen. Her handler uddannelsesvalget om at udvikle og raffinere sine egne ressourcer og interesser og således blive designer, filosof, psykolog, læge, forsikringsmatematiker, historiker eller som Sasja og Jeppe; filmproducer eller arkitekt. Der er med andre ord tale om andre kapitalformer som udgangspunkt for disse unges valg. For de privilegerede informanter fra Strandskoledistriktet er det mere den klassiske kulturelle kapital, forstået som uddannelseskapital, som danner grundlag for uddannelsesvalgene. For informanterne fra Tovshøjskoledistriktet, som vi har set tidligere i artiklen, forholder det sig ganske anderledes. Her er det omsorgskapital og ønsket om at bidrage til løsningen af sociale og pædagogiske problemer, der er grundlaget for uddannelsesprioriteringen. I den forstand placerer informanterne fra det mere blandede Katrinebjergskoledistrikt sig i en slags mellemposition. På baggrund af deres faglige ressourcer og interesser ønsker også de at bidrage til socialt og pædagogisk arbejde.

Som det fremgår af ovenstående, er der store forskelle på de unges prioriteringer, alt efter hvilket socialt miljø de er vokset op i. Analysen bidrager til en forståelse af, at unges uddannelsesprioriteringer kan betragtes som en art kollektive og territorielt organiserede processer, der udtrykker en form for fælles kulturel identitet, sådan som Crouch (1994) påpegede i sin forståelse af, at stedets materialitet er knyttet til vaner, værdier og særlige kulturelle deltagelsesformer. Omsorgskapitalen, som de unge informanter fra Tovshøjskoledistriktet praktiserer, udtrykker således en dialektisk

forbindelse imellem objektive og subjektive forskelle, jf. Fabers et al. (2008, 2012) og Bourdieus (1999) pointe om at segregerede tilstande ikke blot lejr sig objektivt, som måden en by konkret er struktureret på, men også mentalt, dvs. som måder hvorpå individer oplever og forstår sig selv og deres omverden.

En diskussion af kapitalbegrebet

Analysen af skismaet imellem unge fra mere belastede boligkvarterer, der er blevet konfronteret med mennesker i nød, over for unge, der har levet en privilegeret tilværelse i sikker afstand fra sociale problemer, giver god mulighed for at diskutere kapitalbegrebet og belyse hidtil mindre oplyste ressourcer og potentialer i såkaldt mindre privilegerede unges tilværelser.

At akademikere reflekterer, diskuterer og fornyer kapitalbegrebet er der mange eksempler på (Broady 1998/2000, Lamont 1992; 2000, Lamont & Fournier 1992, Hall 1991, Halle 1993, Crane 2000). Det vil naturligvis blive for omfattende at gå dybere i disse arbejder i denne artikel. Fra ungdomsforskningen vil jeg dog fremhæve et par eksempler. Her har flere formuleret alternative kapitalformer, som unge i forskellige subkulturelle miljøer veksler til anerkendelse eller respekt. Annick Prieur (1999) har i sine studier af unge mænds maskulinitetsformer diskuteret begrebet *kropslig kapital*, som en ressource, der kan aktiveres i kampe og give symbolsk værdi. Flere nordiske ungdomsforskere interesserer sig for unges brug af for eksempel hiphop, som en måde at opnå forståelse og respekt – ofte i grupper af marginaliserede unge (Sernhede 2007, Hviid 2007). Sune Qvortrup Jensen har i flere arbejder interesseret sig for subkulturelle ungdomsgrupperinger, og diskuterer at den ekspressive maskulinitet, som unge udtrykker, bl.a. inspireret af hiphop'ens ikoner, udgør en *ekstrasubkulturel kapital*, eller i mere overordnet forstand, en *ungdomskulturel kapital*, der genkendes og værdsættes både indadtil i gruppen og udadtil i den bredere ungdomskultur (Jensen 2006, 2007). Et andet interessant eksempel er Sandberg og Pedersens (2006) bog *Gatekapital* om unge marginaliserede mænd med indvandrerbaggrund, der sælger hash langs Akerselva i Oslo. Ifølge forfatterne udvikler disse unge mænd kompetencerne til at begå sig på gaden og skabe en slags orden i deres tilværelse. Dette klarer de unge mænd på baggrund af en såkaldt gadekapital, som er udtryk for en anden og mere uformel lærings- eller socialiseringsproces, end den vi kender fra mere privilegerede unge, der udvikler de almindelige skoledyder, som vi undertiden, også med inspirationen fra Bourdieu, kalder kulturel kapital. Mine

empiriske data frembyder også eksempler på unge, der opererer på baggrund af en sådan gadekapital. Akil og Fadi – begge fra Tovshøjskoledistriktet – ernærer sig ligeledes med at pushe hash i kvarteret omkring Tovshøjskolen, hvorfor Sandberg og Pedersens arbejde og fokus ingenlunde virker fremmed i forhold til (dele af) mine forskningsresultater. Med det sagt vil jeg dog accentuere, som også berørt indledningsvist, at der både i politiske, folkelige og akademiske kredse undertiden flourer en slags depriveringsfetichisme, der måske kan skygge for andre, ofte mere opbyggelige, aspekter af socialt liv, der er på spil i mindre privilegerede områder. Begrebet omsorgskapital, der har nydt fokus i denne artikel, kan således betragtes som et modstykke til begrebet gatekapital. Informanterne fra Tovshøjskoledistriktet befinder sig igennem deres opvækst også i marginaliserede positioner i deres familier, deres skole og i deres sociale kontekst i kvarteret. Men det er langt fra alle fra denne baggrund, der skaber en karriere på gaden. Mange baserer deres energi, motivation og drivkraft på den sociale gnist, der kan være med til at give andre håb og bedre muligheder i tilværelsen.

I samfundsanalyser kan det således være problematisk, hvis vi som forskere i brugen af kapitalbegrebet faktisk kommer til at bidrage til en for stereotyp forståelse af de forskellige grupperinger og lagdelinger i samfundet. Hvis vi udelukkende fokuserer på privilegerede grupper som nogen, hvis habituelle orienteringer altid er forankret i kulturel kapital og scholé, dvs. (fin)kulturelle og skolastiske dyder, der høster anerkendelse i pædagogiske og uddannelsesmæssige sammenhænge eller omvendt fokuserer på mindrebemidlede grupper, som repræsentanter for afvigende, farlig og samfundsundergravende adfærd, bl.a. baseret på gadekapital, så lukker vi måske øjnene for de mangfoldige variationer af kapitaler, som findes i det sociale liv på kryds og tværs af den sociale stratifikation. Et ensidigt fokus på scholé eller den klassiske kulturelle kapital såvel i uddannelsessammenhænge som i den bredere samfundsdiskussion, kan ligeledes sende et noget arrogant signal til de grupper i samfundet, som udvikler andre former for kapital end de klassisk skolastiske og akademiske dyder, der traditionelt har givet samfundsmæssig anerkendelse. Der findes andre indgange til at håndtere udfordringer og løse problemer i en given kontekst end hvad forståelsen af kulturel kapital, som noget der overleveres af veluddannede forældre, kan rumme. Nehir, Munir, Habeeba og Erhan er markante eksempler på unge, der på baggrund af andre (geografiske) tilhør, forudsætninger og erfaringer, end dem vi sædvanligvis betragter og benævner som privilegerede, skaber mening i deres tilværelse, betydning for andre mennesker og værdi for det

omgivende (velfærds)samfund. For at noget kan være en kapital i Bourdieus forstand, så må det kunne veksles til noget i et felt:

I den forstand er kapital et kort eller en jeton, der har gyldighed på et bestemt felt både som våben og indsats. Indehaveren kan i kraft af sin kapital udøve en vis magt og indflydelse. (Bourdieu & Wacquant 1996: 86)

Bourdieu & Wacquant anvender også begrebet *trumfkort* (ibid.: 85), som et billede på noget værdifuldt, man kan sætte i spil, alt efter hvilket felt, man opererer i. Pointen er, at det varierer fra felt til felt hvilke kapitaler, der kan veksles til værdi og anerkendelse. Og her er det oplagt, at Nehirs, Munirs, Habeebas og Erhans jetoner og trumfkort er nogle andre, end hos de mere privilegerede unge. Og således må de også investeres i andre spil og felter end der, hvor de mere privilegerede børn afsætter og veksler deres kapitaler. Nehir har ikke jetonerne til de sociale og kulturelle kampe på arkitektstudierne. Men omvendt, med sin sociale ballast, indsigt og motivation, står hun stærkt i, hvad man kunne kalde feltet for omsorg og pædagogik og således har hun et solidt afsæt for sine studier på pædagoguddannelsen. Måske er hun her, på trods af sin manglende gymnasiale uddannelse, faktisk en stærkere spiller end Jeppe ville være, hvis han valgte arkitektstudiet fra og startede på pædagoguddannelsen.

Bourdieus forståelse af kapital knytter sig til den enkeltes (oftest ubevidste eller før-refleksive) kamp for at maksimere sine egne muligheder og positionere sig bedst muligt i spillet eller kampen om indflydelse. Et velfærdssamfund som det danske, hvor der i mange institutionelle sammenhænge bedrives omsorg og pædagogik, kan i den bourdieuske optik forstås som et marked, hvor netop omsorgskapital kan omsættes og veksles til anerkendelse og indflydelse.

Som jeg har forsøgt at illustrere igennem artiklen her, så kan informanter fra mindre privilegerede boligområder kapitalisere på dette. Bevidstgørelse af dette potentiale, bl.a. også igennem fremtidige studier, kan muligvis rykke ved dette fokus og den stigmatisering og stereotypificering, der af og til kendetegner debatten, politikken og forskningen, når det handler om udsatte unge fra marginaliserede boligområder.

Afslutning

En plausibel kritik af denne artikels fokus på potentialer og det opbyggende i en håndfuld informanters omsorg for andre mindrebemidlede grupper, kunne være den indvending, at der på baggrund af mine resultater ikke er meget positivt at sige om den sociale og uddannelsesmæssige reproduktion i det danske samfund. For faktisk illustrerer mine resultater de samme mekanismer, som vi kender fra mange andre uddannelsesstudier. Nehir, Munir, Habeeba og Erhan er jo ikke i gang med lange videregående, akademiske uddannelser. Og alligevel har de endda været rigeligt udfordret på det faglige. På den baggrund er der ikke grund til at lukke øjnene for de grundlæggende og sejlivede reproduktive kræfter, der eksisterer i vores lagdelte samfund. Ligesom der ikke er grund til at lukke øjnene for at socialt og pædagogisk arbejde sjældent rangerer højt på lister over fag, der giver status og prestige og at de sociale og pædagogiske uddannelser hertil også er blandt de umiddelbart lettest tilgængelige⁹. Men spørgsmålet kunne være, om ikke der er to måder at betragte det på? En objektiv/kvantitativ betragtningsmåde over for en subjektiv/kvalitativ betragtningsmåde. Lad mig illustrere:

1. Den objektive fordeling af uddannelsesniveauer er ulige og går i arv fra generation til generation. Det har uddannelsessociologien vist os i årtier og kvantitative og statistiske resultater er ikke til at tage fejl af. Har du en uddannelsessvag social baggrund og har du levet i et socialt miljø med fattigdom, sygdom, arbejdsløshed og kriminalitet, så er dine statistiske chancer for at tage en lang universitetsuddannelse ikke de samme som den uddannelsessøgende, der er vokset op i et miljø med modsatte fortegn. Vælger du i øvrigt at arbejde som social- og sundhedshjælper, pædagog eller lærer, rangerer du lavere såvel i forhold til udsigten til indkomst som til prestige og anerkendelse, end de der vælger en længerevarende kreativ eller akademisk uddannelse. Så vidt den objektive fordeling og den kvantitative/statistiske indsigt.
2. Den subjektive interesse og det kvalitative approach kan dog bibringe en anden form for viden og indsigt i unge menneskers motivation og muligheder. For ét er, hvor den enkelte positioneres eller positionerer sig i et stratificeret samfund, der tillægger særlige stillinger mere prestige og status end andre, noget andet er, hvad der faktisk giver mening og værdi for den enkelte. Og her er det oplagt, at mennesker kan stræbe efter andet end (samfundsmæssig) anerkendelse og prestige, når de prioriterer for fremtiden og vælger uddannelse og beskæftigelse. Her kan netop etiske og moralske distinktioner komme i spil og således udfordre

forståelsen af positionering, som et ”spil” man *altid* deltager i, for at vinde *mere* magt, anseelse og indflydelse. Distinktioner kan således betragtet vedrøre andre forskelle end de der angår kapitalvolumen (hvor meget, hvor lidt) og kapitalform (kulturel eller økonomisk kapital), (jf. Bourdieus analytiske diagram over det sociale rum (Bourdieu 2004)). Sammenlignet med informanter fra særligt Strandskoledistriktet fremstår Nehir, Munir, Habeeba og Erhan således som unge med en *distinkt smag* for indlevelse, omsorg og medfølelse, der kan drive dem vidt og komme mange i deres nærhed til gode. På den måde kan man faktisk vende argumentationen endnu mere på hovedet, og ydermere accentuere nogle af de fordele, unge fra mindre privilegerede boligområder har. For omsorgskapital er ifølge analysen i artiklen her ikke noget, der som sådan læres i skolen og derfor kan unge fra mere differentierede eller udsatte områder måske endda have et forspring, når de skal studere til pædagog, socialrådgiver eller lærer på professionshøjskoler. For ganske som privilegerede grupper profiterer af hjemmets og opvækstkvarterets akkumulerede kulturelle kapital, når de sætter sig på skolebænken og efterfølgende søger ind på universitetet, så gælder det samme formodentligt for mindre privilegerede grupper. Deres erfaringer fra hjemmet, skolen og boligkvarteret har blot habitueret dem på anden vis og for manges vedkommende grundlagt kimen til det der, over tid, konsoliderer sig som omsorgskapital.

Litteratur

Andersen, D. (2005) *4 år efter grundskolen. 19-årige om valg og veje i ungdomsuddannelserne*. Akf Forlaget

Andersen, H. S. (2005a) Etniske minoriteter i belastede boligområder – hvad kan der gøres? I: *Etniske minoriteter - et nyt proletariat?* Social forskning. Temanummer. Marts 2005. SFI

Andersen, J., et al. (1993) *Medborgerskab. Demokrati og politisk deltagelse*. Herning: Systime.

Bertaux, D. (1981) From the life-history approach to the transformations of sociological practice. I: Bertaux, D. (red) (1981) *Biography and society*. SAGE Publications

Bertaux, D. & Kohli, M. (1984) ”The Life Story Approach: A Continental View”. I: *Ann. Rev. Sociol.* 1984. 10:215-37. Annual Reviews inc.

- Bjørn, N. H. (2004) *Bolig, mobilitet og marginalisering på arbejdsmarkedet*. Socialforskningsinstituttet.
- Bourdieu, P. (1999) "Site Effects". I: Bourdieu, P. et al. (1999) *The Weight of the World. Social Suffering in Contemporary Society*. Polity Press
- Bourdieu, P. (2004) *Af praktiske grunde*. 4. oplag. Hans Reitzels Forlag
- Bourdieu, P. (2007) "Forståelse". I: Petersen, Glasdam & Lorentzen (red.) (2007) *Livshistorieforskning og kvalitative interview*. Forlaget PUC
- Bourdieu, P. & Chamboredon, J.-C. & Passeron, J.-C. (1991) *The Craft of Sociology*. Walter de Gruyter & Co.
- Bourdieu, P. og Passeron, J.-C. (2006) Reproduktionen. *Bidrag til en teori om undervisningssystemet*. Hans Reitzels Forlag
- Bourdieu, P. og Wacquant, L. J.D. (1996) *Refleksiv sociologi – mål og midler*. Hans Reitzels Forlag
- Bowlby, J. (1994) *En sikker base*. Det lille Forlag
- Brattbakk, I. (2014): "Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment". I: *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 96 (2): 109–125.
- Broady, D. (1998/2000) Kapitalbegrebet som uddannelsessociologisk værktøj. I: Bjerg, J. (red.) (1998/ 2000) *Pædagogik – en grundbog til et fag*. Hans Reitzels Forlag
- Brodersen, M. (2009) "Fra 'professioner' til 'felt for velfærdsarbejde'". I: *Tidsskrift for ARBEJDSLIV*, 11 årg., nr. 3, 2009
- Brännström, L. (2004) "Poor Places, Poor Prospects? Counterfactual Models of Neighbourhood Effects on Social Exclusion in Stockholm, Sweden". I: *Urban Studies*, Vol. 41, No. 13, 2515–2537, December 2004
- Callewaert, S. (2007a) Forståelse og forklaring i de sociale videnskaber, ifølge Pierre Bourdieu I: Petersen, Glasdam & Lorentzen (red.) (2007) *Livshistorieforskning og kvalitative interview*. Forlaget PUC
- Callewaert, S. (2007b) Kritiske refleksioner over den livshistoriske trend. I: Petersen, Glasdam & Lorentzen (red.) (2007) *Livshistorieforskning og kvalitative interview*. Forlaget PUC
- Christensen, A. B. & Rasmussen, T. (2008) Social polarisering i Århus Kommune. *Social Skrifiserie Socialrådgiveruddannelsen i Århus*, nr. 9, 1. udgave. VIA University College, Socialrådgiveruddannelsen
- Christensen, J. G. (2003) *Velfærdsstatens institutioner*. Aarhus Universitetsforlag

- Corsaro, W. A. (2011) "Peer Culture". I: Qvortrup, J. & Corsaro, W. A. & Honig, M. (red.) (2011) *The Palgrave Handbook of Childhood Studies*. Palgrave Macmillan
- Crane, D. (2000) *Fashion and its Social Agendas: Class, Gender, and Identity in Nineteenth and Twentieth Century Clothing*. University of Chicago Press
- Crouch, D. (1994) "Territorier, steder og kulturel identitet". I: Tonboe, J. (red.) (1994) *Territorialitet. Rumlige, historiske og kulturelle perspektiver*. Odense Universitetsforlag
- Dujardin, C. & Selod, H. & Thomas, I. (2008) Residential Segregation and Unemployment: The Case of Brussels. I: *Urban Studies* 45(1) 89-113, january 2008
- Durkheim, É. (2000) *Om den sociale arbejdsdeling*. Hans Reitzels Forlag
- Elliott, D. S. et al. (2006) *Good Kids from Bad Neighborhoods. Successful Development in Social Context*. Cambridge University Press
- Faber, S.T. et al. (2008) "Aalborgs symbolske geografi". I: Henriksen, L. S. & Jacobsen, M. H. & Prieur, A. (red.) (2008) *Sociologiens rum – Festskrift for Jeppe Tonboe*. Aalborg Universitetsforlag
- Faber, S. T. et al. (2012) *Det skjulte klasesamfund*. Aarhus Universitetsforlag.
- Frønes, I. (1999) "Kammeraterne og moderniteten". I: Dencik, L. & Jørgensen, P. S. (red.) (1999) *Børn og familie i det postmoderne samfund*. Hans Reitzels Forlag
- Frønes, I. (2011) "Childhood: Leisure, Culture and Peers". I: Qvortrup, J. & Corsaro, W. A. & Honig, M. (red.) (2011) *The Palgrave Handbook of Childhood Studies*. Palgrave Macmillan
- Ghetto-strategien. VK-regeringens strategi Ghettoen tilbage til samfundet - et opgør med parallelsamfund i Danmark. Oktober 2010. Findes her: http://www.stm.dk/publikationer/Ghettostrategi_10/Ghettostrategi.pdf
- Giddens, A. (1994) *Modernitetens konsekvenser*. Hans Reitzels Forlag A/S
- Giddens, A. (1996) *Modernitet og selvidentitet*. Hans Reitzels Forlag A/S
- Goodson, I. & Adair, N. (2007) "Life History Interviews: Voice, Research Process and tales From the Field". I: Petersen, Glasdam & Lorentzen (red.) (2007) *Livshistorieforskning og kvalitative interview*. Forlaget PUC
- Gravesen, D. T. (2013a) "Unge kultur fra sted til sted". I: Gjallerhorn. *Tidsskrift for professionsuddannelser*. Nr. 17. 2013
- Gravesen, D. T. (2013b) Fra sted til sted. *Om boligkvarterets betydning for unges uddannelsespositioneringer*. Ph.d.-afhandling. Institut for Medier, Erkendelse og Formidling. Afdeling for Pædagogik. Københavns Universitet

- Habermann, U. (2014) "Den kvindelige omsorg – myten om det særligt kvindelige i frivilligt arbejde". I: Blennberger, E. & Habermann, U. & Grassman, E. J. (red.) (2014) *Genus og civilt samhälle*. Socialstyrelsen. Stockholm.
- Habermann, U. & Ottesen, L. (2004) "Omsorgskapital i idrætten". I: *Dansk Sociologi*. Nr. 2/15. årg. 2004
- Hall, J. R. (1991) "The Capital(s) of Cultures: A Non-Holistic Approach to Status Situations, Class, Gender, and Ethnicity." I: *Lamont M., Fournier M., Cultivating Differences: Symbolic Boundaries and the Making of Inequality*, University of Chicago Press
- Halle, D. (1993) *Inside Culture. Art and Class in the American Home*. University of Chicago Press
- Hansen, E. J. (1995) *En generation blev voksen*. København. Socialforskningsinstituttet. Rapport 95:8
- Hansen, E. J. (1999) Social arv og uddannelse. Arbejdsrapport 22 om social arv. Socialforskningsinstituttet
- Harding, D. J. (2010) *Living the Drama: Community, Conflict, and Culture among Inner-City Boys*. University of Chicago Press.
- Heinesen, E. (1999) Social arv og sociale forhold i boligkvarterer. Arbejdsrapport 3 om social arv. August 1999. Socialforskningsinstituttet
- Hviid, K. (2007) "No life" – om gadelivsstil, territorialitet og maskulinitet blandt unge mænd i et forstads-kvarter. SPIRIT PhD Series. Thesis no. 9. SPIRIT & Department of History, International and Social Studies, Aalborg University
- Jensen, S.Q. (2006) "Rethinking subcultural capital". I: *Young. Nordic Journal of Youth Research*. Vol 14(3): 257–276
- Jensen, S.Q. (2007) Fremmed, fræk og farlig. *Unge mænd og etnisk/racial andenhed – mellem modstand og stilisering*. SPIRIT PhD Series. Thesis no. 13. SPIRIT – Doctoral Programme. Aalborg University. Denmark.
- Juul, J. S. & Holme, A. (2010) Børnefattigdommen i storbyernes ghettoer er eksploderet på få år. Arbejderbevægelsens erhvervsråd, 16. august 2010. Findes her: http://www.ae.dk/files/AE_bornefattigdommen-i-storbyernes-ghettoer-er-eksploderet-paa-faa-aar.pdf
- Juul, J. S. (2010) Op mod hver fjerde lever i fattigdom i de danske ghettoområder. Arbejderbevægelsens erhvervsråd, 16. august 2011. Findes her: http://www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_op-mod-hver-fjerde-lever-i-fattigdom-i-de-danske-ghettoomraader.pdf

- Klausen, K. K. (1999) *Offentlig Organisation, Strategi og Ledelse*. Odense Universitetsforlag
- Kristensen, J. & Larsen, J. E. (2006) "Fordelingen af gode og dårlige Boligforhold". *Samfundsøkonomen*, nr. 4. Juni 2006
- KOT Hovedtal 2014. I Hovedtal findes oplysning om årets antal ansøgere, antal ansøgninger, antal optagne og adgangskvotienter.
<https://www.ug.dk/sites/default/files/hovedtal-2014.pdf>
- Kvale, S. (1997) *Interview*. 7. oplag. Hans Reitzels Forlag
- Lamont, M. (1992) *Money, Morals, and Manners. The Culture of the French and the American Upper-Middle Class*. The University of Chicago Press
- Lamont, M. & Fournier, M. (1992) *Cultivating Differences. Symbolic Boundaries and the Making of Inequality*. The University of Chicago Press
- Lamont, M. (2000) *The Dignity of Working Men. Morality and the Boundaries of Race, Class and Immigration*. Russel Sage Foundation. Harvard University Press
- Liebow, Elliot (1967) *Tally's Corner: A study of Negro Streetcorner Men*. Little, Brown and Company
- LO (2007) *Hvidbog om ulighed*. LO. Oktober 2007
- Munk, M. D. (2004): Social elimination – uddannelse som ulighed og strukturel homologi pp. 225-272. I: Petersen, Karin Anna (red.) (2004) *Praktikker i erhverv og uddannelse*. 2. udgave, Frydenlund
- Murning, S. (2009) "Lighed og uddannelse". I: Holtug, N. & Lippert-Rasmussen, K. (red.) (2009) *Lige muligheder for alle – Social arv, kultur og retfærdighed*. Nyt fra Samfundsvidenskaberne
- Olsen, L. (2005) *Det delte Danmark*. Gyldendal
- Overgaard, A. G. (2012) *Sejere at være forsker end faglært*. Prestigeundersøgelse. Ugebrevet A4 16.1.2012
http://www.ugebreveta4.dk/2012/201203/Mandag/faglaert_arbejde_taber_prestige.aspx
- Ottosen, M. H. et al. (2010) *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Park, R. (1915) "The City". I: *American Journal of Sociology*, Vol. 20, No. 5, pp. 577-612
- Park, R. E. & Burgess, E. W. (1967) *The city*. The University of Chicago Press

- Pless, M. (2009) *Udsatte unge på vej i uddannelsessystemet*. Ph.d.-afhandling. April 2009. Forskerskolen DOCSOL (Doctoral School of Organisational Learning). Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Aarhus Universitet
- Prieur, A. (1999) ”Maskulinitet, kriminalitet & etnicitet : variationen indadtil i en kultur kan være større end variationen mellem kulturer”. I: *Social kritik*, Årg. 11, nr. 65/66 (1999), S. 32-43
- Rainwater, Lee (1970) *Behind ghetto walls. Black Families in a Federal Slum*. Aldine
- Regeringsgrundlaget *Et Danmark, der står sammen*. S-R-SF-regeringen. Oktober 2011. Findes her:
http://www.stm.dk/publikationer/Et_Danmark_der_staar_sammen_11/Regeringsgrundlag_okt_2011.pdf
- Regeringsgrundlaget *Mulighedernes samfund*. VK Regeringen III. November 2007. Findes her:
http://www.stm.dk/publikationer/Regeringsgrundlag2007/regeringsgrundlag_07.pdf
- Sandberg, S. & Pedersen, W. (2006) *Gatekapital*. Universitetsforlaget.
- Schwartz, I.(2001): Socialpædagogik og anbragte børn. Kap 7. Gyldendal, Kbh.
- Sennett, R. (1974/1976) *The Fall of Public Man*. W.W. Norton & Company, Inc.
- Sennett, R. (1990) *The Conscience of the Eye. The Design and Social Life of Cities*. W.W. Norton & Company, Inc.
- Sernhede, O. (2007) ”Microphone Prophets and Schooling outside School”. I: Carlson, M. et al. (red.) (2007) *Education in Multicultural Societies*. Tauris & Co Ltd
- Simmel, G. (1998) *Hvordan er samfundet muligt. Udvalgte sociologiske skrifter*. Nordisk Forlag A/S
- Simonsen, K. (1993) *Byteori og hverdagspraksis*. Akademisk Forlag
- Small, M.L. (2004) *Villa Victoria: The Transformation of Social Capital in a Boston Barrio*. The University of Chicago Press
- Small, M.L. (2009) ”’How many cases do I need?’. On science and the logic of case selection in field-based research”. I: *Ethnography* 2009, Vol. 10; 5-38
- Sommer, D. (1996) *Barndomspsykologi*. 15. oplag. Hans Reitzels Forlag
- Spradley, J. P. (1979) *The Ethnographic Interview*. Wadsworth. Thomson learning
- Stern, D. (2005) *Spædbarnets interpersonelle univers*. Hans Reitzel
- Thomassen, O. J. (2013) *Integritet som arbejdslivsphenomen*. Institutt for Helse og Samfunn. Det Medisinske fakultet. Doktoravhandling, nr. 1634. Universitetet i Oslo.

- Van Kempen, E. T. (1994) "The dual city and the poor: Social Polarisation, social segregation and life chances". I: *Urban Studies*, Aug94, Vol. 31, Issue 7, p995
- Virilio, P. (1986) *Speed and Politics: An Essay on Dromology*. Semiotext(e)
- Virilio, P. (2009) *The Aesthetics of Disappearance*. Semiotext(e)
- Wacquant, L. (2007) Territorial stigmatization in the age of advanced marginality. Thesis Eleven, Number 91, November 2007. SAGE Publications
- Weber, M. (1978) *Economy and Society*. Berkeley/Los Angeles: University of California Press.
- Whyte William (1943) *Street corner society*. University of Chicago Press
- Wilson, W. J. (1987) *The Truly disadvantaged*. The University of Chicago Press
- Wirth, L. (1938) "Urbanism as a Way of Life". I: *The American Journal of Sociology*, Vol. 44, No. 1, (Jul., 1938), pp. 1-24

Summary

This article focuses on the concept of care capital. Based on a research project on the link between young people's residential district and their choice of education, the article illustrates that young people who have experienced people in need, both in their own family and in their residential area, often have a social and pedagogical aim in their educational strategies. The article discusses such strategies as expressions of care capital. The young people's experiences are, like tokens of symbolic capital, exchangeable for respect and recognition in the field of social work and pedagogy. The article thus focuses on the potentials among young people from less privileged areas – and how such potentials, through social and pedagogical work, can help others and strengthen the welfare society.

Noter

¹ Danske dagblade skriver jævnligt f.eks. om *ghettoer* eller *udsatte boligområder*, som områderne ofte benævnes, og en kvik søgning på dagbladenes net-varianter på netop disse to søgeord, giver ofte tusindvis af resultater, hvilket indikerer en bredere folkelig interesse. Hertil har journalisten og debattøren Lars Olsen udgivet en række bøger, der alle kredser om uligheder og polarisering i det danske samfund, bl.a. debattbogen *Det delte Danmark* (2005), der koncentrerer sig om både boligmonstret i Danmark og om udviklingen af såkaldte A- og B-skoler, der trækker elever

med forskellige ressourcer til sig. Olsens arbejde appellerer med sin semi-videnskabelige og polemiserende formidling til en anden skare af læsere, end dem man sædvanligvis vil finde repræsenteret inden for det akademiske felt, endside dem der måtte orientere sig udelukkende på baggrund af dagbladenes dækning af tematikken.

² Den tidligere borgerlige regering (2000-2011) og den nuværende centrum-venstre regering (2011-) har begge på hver deres måde sat fokus på diskussionen af og arbejdet med boligområder, oftest særligt med fokus på såkaldte ghettoer eller udsatte boligområder. Den borgerlige regering udarbejdede i oktober 2010 strategien *Ghettoen tilbage til samfundet - et opgør med parallelsamfund i Danmark*, i daglig tale *Ghetto-strategien*. Her identificerede og definerede regeringen 29 boligområder i Danmark som ghettoer, dvs. ifølge publikationen ”områder, der er fysisk, socialt, kulturelt og økonomisk afsondrede fra det øvrige samfund” (Ghettostrategien: 37). Den nuværende S-R-regering har også fokus på boligområder med sociale og økonomiske problemer, og i regeringsgrundlaget *Et Danmark, der står sammen* tituleres disse ”udsatte boligområder”. I grundlaget bedyres, at “Børn og unge i de udsatte boligområder skal blive en del af det samfund, der omgiver dem.” (Regeringsgrundlaget *Et Danmark, der står sammen*: 55), og at regeringen vil arbejde for en *helhedsorienteret indsats* i de udsatte boligområder, herunder bl.a. en *styrket indsats over for kriminalitet og et opgør med samfundsnedbrydende adfærd*.

³ Amerikansk sociologi har en lang og imponerende tradition på området for bysociologiske marginaliseringsstudier (Whyte 1943; Liebow 1967; Rainwater 1970; Wilson 1987), men også i danske og europæiske sammenhænge er dette fokus velkendt (Heinesen 1993, Andersen 2005a, Bjørn 2004, Dujardin & Selod & Thomas 2008, Wacquant 2007, Van Kempen 1994). Eksemplerne på studier der interesserer sig for positive vinkler ved marginalisering og udsatte boligområder er færre, om end de findes. Et eksempel er Elliott et al. 2006.

⁴ Hvordan jeg fik kontakt med de 24 informanter varierede. I håb om at finde gatekeepers, der kunne hjælpe med at opspore tidligere elever på de tre udvalgte skoler, kontaktede jeg kommunen og administrationen på de tre skoler. Dog var det uden for såvel kommunens som skolernes etiske reglementer at udlevere informationer om tidligere elever. Jeg fik dog kontakt med en behjælpelig ungdomsvejleder, som tilbød at sende et informerende invitationsbrev til en håndfuld tidligere elever fra de tre skoler. Dette hjalp mig til kontakt og interview med to informanter. Hertil var internettet til stor nytte, og det lykkedes mig via forskellige slags søgninger at komme på sporet af tidligere elever fra de tre skoledistrikter. Herved kom flere interviewaftaler i hus. Derefter gjorde jeg brug af snowball-metoden (Small 2009, Bertaux 1981:37), hvor informanter bedes anbefale bekendte at deltage i forskningen. Via denne metode fik jeg kontakt til mange informanter.

⁵ Her anvendte jeg Christensens og Rasmussens (2008) analyser af bl.a. indkomstudviklingen i postdistrikterne i Aarhus Kommune i en tiårs periode fra 1996-2005.

⁶ Her anvendte jeg statistik fra Danmarks Statistik. Med inspiration fra Heinesen (1999) og for at imødekomme min ambition om at komme ’tættere på’ de specifikke boligkvarterers objektive karakteristika, end det syntes muligt med udgangspunkt i de noget grovere postdistriktsinddelinger (jf. inspirationen fra Christensen og Rasmussen, som omtalt i forrige fodnote), anvender jeg såkaldte nøgletal for Aarhus Kommune fordelt på skoledistrikter. Datasættet indeholder 18 variable fordelt på den samlede population i kommunens i alt 49 skoledistrikter.

⁷ Som annonceret tidligere inddrager jeg i dette afsnit eksempler fra fire informanter fra Tovshøjskoledistriktet; Nehir, Munir, Habeeba og Erhan. Disse fire inkorporerer, på hver deres måde, en variant af omsorgskapital i deres daglige virke og i deres ambitioner for fremtiden. I studiet indgår jo imidlertid 8 informanter fra hvert skoledistrikt. De fire andre informanter fra Tovshøjskoledistriktet er Akil og Fadi, der ernærer sig som hashpushere i kvarteret omkring Tovshøjskolen (jeg omtaler Akil og Fadi til slut i artiklen) samt Nanna og Salma. Nanna vil gerne være butiksassistent, og knytter således ikke an til omsorg i sit fremtidige virke. Her er det således en anden form for hjælp – eller service – der synes centralt. Salma er en slags mønsterbryder, idet hun læser samfundsvidenskab på universitetet. Her interesserer hun sig for demokrati, menneskerettigheder og uretfærdighed i samfundslivet. Hun har således en mere abstrakt og teoretisk dagsorden, der altså heller ikke knytter an til omsorgsarbejde som sådan, om end hun i interviewet forklarer, at hendes interesse for temaer som menneskerettigheder og uretfærdighed bl.a. er baseret på hendes oplevelser i forbindelse med opvæksten i det fattige boligområde.

⁸ HF er en gymnasial uddannelse, der retter sig imod unge eller voksne, der ikke kommer direkte fra 9. klasse i grundskolen.

⁹ En indikation på tilgængelighed og den status der er forbundet med særlige stillinger, kan man få indblik i ved at studere *Ugebrevet A4* (Overgaard 2012), der i 2012 har forestået en såkaldt prestigeundersøgelse blandt 2014 repræsentativt udvalgte danskere. Her har de adspurgte tildelt karakterer fra 1-10 til 99 stillinger efter hvor meget status, de tillægger dem. Under overskriften *Åndens arbejde er vigtigere end håndens* beskrives det, at akademisk baserede og kreative jobs topper listen, mens faglærte stillinger spænder fra en midterplacering og ned mod bunden, hvor ufaglærte stillinger dominerer. Stillingen som folkeskolelærer placerer sig lige over midten, mens stillingen som pædagog og andet omsorgsarbejde placerer sig i den nedre halvdel af tabellen (Overgaard 2012). Et kig på KOT Hovedtal 2014 (Den Koordinerede Tilmelding) viser at Strandskoledistrikt-informanternes studievalg generelt kræver høje karaktergennemsnit (særligt Medicin, Psykologi, Arkitektskolen, Forsikringsmatematik med Kvote 1-kvotienter omkring og ofte over 10.0), ligesom de kreative uddannelser som Designskolen og til dels også Arkitektskolen opererer med optagelsesprøver af forskellig slags. Valgene hos informanter fra Tovshøjskoledistriktet er omvendt lettere tilgængelige med generelt meget lavere adgangskvotienter, alt efter hvor i landet, man søger ind (KOT Hovedtal 2014).

